

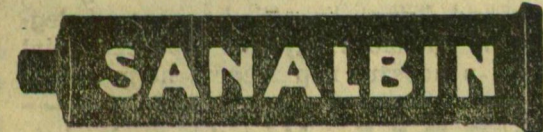
lehet ismét nyílni hódolni a kormánynak, miként azt a háború előtti négy évtized alatt megszokta.

Ha a demokratikus ellenzék — ami voltaképpen pleonazmus, mert ezzel a kormánnyal szemben más ellenzék nem is képzelhető — komolyan veszi hivatását, akkor a numerus clausus, a középkor és a bornirtság ölekezéséből származó torzszülötlet mint *quantité négligeable* kell kezelnie, de legalább is nem szabad megengednie, hogy vele szemben a front arcvonala állítsák. Ellenben minden nap, minden felszólalásban, minden cikkben csak egyet követelhet: *progresszív adózást*, szíjtelék nélküli földreformot és becsületes választójogot, hogy az előbbi kettő megvalósítható legyen. Progresszív adózás pedig csak az a fokozatosság, amely kizárja, hogy bankbárók, ipargrófok és földhercegek, akkor, amikor a lakosság nyolcvan, sőt ennél is nagyobb százaléka — köz- és magánalkalmazottak, ipari és földmíves munkások egyaránt — a legprimitívebb állati szükségleteiket alig kielégítő nyomorúságban él, luxus- és pénzhétségüket mohóbban elégíthessék ki, mint a háború előtti. Nem állítom, hogy e jövedelem száz százalékban munkanélküli, de állítom, hogy az ország mai gazdasági helyzetében még a legértékesebb munka sem igényelheti, hogy nagyobb díjazásban részesüljön, mint amennyi a tisztességes megélhetéshez szükséges. Jól tudom, hogy a magas kereset serkentő, hogy kereskedelmi vagy ipari ötletek, a többtermelő igyekezet a földművelésben a nagyobb haszon reményének nyomában teremnek, de talán mégse lehet se az ingó, se az ingatlan tőke mágnesében oly kevés hazaszeretetet feltételezni, hogy kezdeményező erejük, gazdasági aktivitásuk nyomban elszikkadna, ha havi százmillió korona helyett például csak ötvenet kereshetnek. Az a véletlenül izraelita hitvallású bankdirektor, aki szörnyen fel van háborodva a numerus clausus miatt, valószínűleg nincs tudatában, hogy sokkal több sikert érne el az antiszemizmussal leküzdésében, ha két cseleddel és egy barátjával kevesebbet tartana, ha öt szobával is beérné tíz helyett, taxival magánautó helyett, ha télen és tavasszal nem az Eugadinban vagy Nizzában pihentetné a bakkozásban kifáradt idegeit, mint azzal, hogy fulmináns cikket írat leibzszurnáljában a numerus clausus ellen. Vagy ha mindennek tudatában van, akkor valószínűleg a Szende Pál által körülírt hitvallást követi: *többet ér egy kis pogrom, mint a nagy vagyonadó.*

Ha pedig valaki erre azt találja mondani, hogy ez oktroizmus, úgy meg kell jegyezni, hogy sem a hónapok, sem az emberek nevéhez fűződő feliseket nem imádok. De talán már elég soká tart a szójáték, amely a gazdasági összeomlásunk következményeit úgy akarja elhárítani, hogy az egyetlen orvosságot a forradalmi felfordulás mérgének cimkéjével látja el, mert csak így áll módjában a háborús költségeket forgalmi és egyéb fogyasztási adók útján a teherviselésre képtelen milliárd roskadt vállaira áthárítani. Nem ragaszkodom hozzá, hogy Károlyi Mihály és kabinetje fehér lovon vonuljon be Magyarországra. Üljön fel az ellenzéki paripára akárki, aki a lovat meg tudja ülni — nekem igazán mindegy, hogy Rupertnek, vagy Rassaynak, Vázsonyinak, vagy Peidlnek hívják —, csak az a fontos, hogy ne fordítva kantározzák fel a lovat és ne zsákuccába lovagoljanak.

*A Delmagyarország
olvasói a Delmagyarország
hirdetőinél vásárolnak.*

**Kérdezze meg fogorvosát
Legjobban védi fogait**

fogpép, fogpor, szájvíz.

Készíti a Magy. Fogorvosok Egyesületének előírása és ellenőrzése mellett: Dr. BAYER ÉS TSA BUDAPEST, IX. Műt. 55

A hibás alapozás miatt hajoltak el a fogadalmi templom tornyai.

A tornyok nem dőlnek el, de könnyen beomolhat a főhajó homlokzata.

Szeged város hatósága nagyon gyorsan napirendre tért a fogadalmi templom tornyaitak elhajlása és a főhajó boltozatának megrepedése felett. A város laikus közönsége azonban nem tért ilyen könnyen napirendre és a kérdés állandóan foglalkoztatja az embereket. Nagyon csodálkodom azon, hogy a város hatósága megelégedett a templomépítés egyik felelős vezetőjének azzal a megnyugtató nyilatkozatával, amely szerint a tornyok akkor sem dőlhetnek össze, ha az elhajlás fokozódik, mert a súlypontjuk elég alacsonyan van.

Az első kifogások.

A laikus közönség őszintén megérzéssel kutatni kezdett emlékei között és felfedezett néhány olyan emléket, amely igazolja aggodalmait. Sokan visszaemlékeznek még arra a hosszú harcra, amely a fogadalmi templom építésének megkezdésekor keletkezett és még a mai napig sem dőlt el véglegesen. Amikor megkezdtek a templom alapozását, egyes szakértők súlyos kifogásolni valókat találtak Foerk Ernő alapozási tervén. Ezeknek a kifogásoknak van is némi nyoma a tízenkét év előtti építési naplóban, de csak annyi, hogy az építkezés ellenőrzésére kiküldött bizottság többsége — tehát szavazással és nem sztatikai számításokkal döntöttek ebben a szigorúan technikai kérdésben — nem vette figyelembe a szakértők súlyos érvekkel alátámasztott észrevételeit, hanem deferált Foerk Ernő presztízse előtt.

A bizottság tagjai között volt Tóbiás László műépítész is és általános feltűnést keltett, amikor a kérdéses döntés után lemondott bizottsági tagságáról. Mivel úgy látszik, hogy a tornyok megmozdulása és a tízenkét év előtti események között lehet valami összefüggés, szükségesnek véltük, hogy Tóbiás Lászlóhoz forduljunk felvilágosításért. A műépítész, aki jelenleg a felsőipariskola tanára, érdeklődésünkre a következőket mondotta el:

— Ha jól emlékszem, 1913 júliusában vettem részt először a fogadalmi templom építésének ellenőrzésére kiküldött bizottság ülésén. Nagy csodálkozással halottam, hogy már a templom alapozási munkálatainál is többelmunkát lesznek, körülbelül negyven ezer koronáról volt szó, mert úgy vélték, hogy a város közönsége ebből vagy az eredeti költségvetés megbízhatatlanságára következett, vagy pedig *oklatan pazarlásra gondolt*. Amikor megismertem Foerk alapozási terveit, még jobban elcsodálkoztam és erőiesen tiltakoztam a tervek alkalmazása ellen. Véletlenül ugyanis a mérnöki hivatalban voltam Müller Miksával együtt akkor, amikor Schulek tervezte a templomot és fölünk kérdezte meg, hogy *milyen alapozási viszonyok vannak Szegeden?* Mi elmondottuk, hogy milyen alapozást ajánlunk. Schulek fel is használta adatainkat és *egészen biztos voltam abban, hogy amikor Foerk Ernő vette át a templom építését, ő is figyelembe veszi ezeket a szempontokat*. Annál nagyobb volt a meglepetésem, amikor megtudtam, hogy Foerk az egész templomot egy *betonpíldára akarja helyezni, mert a falak olyan nagy távolságra vannak egymástól és olyan nagy a differencia az alap egyes részeinek megterhelése között, hogy különös gondot okozhat a vasbetonszerelés nélkül ennek a másfél méter vastag alaplemeznek feltétel nélkül meg kell repednie, mint ahogy most ez is következett*.

Bizonytalanság a cölöpözés körül.

— Én ez ellen az alapozási módszer ellen hevesen tiltakoztam, minthogy azonban Foerk ragaszkodott hozzá és ragaszkodtak hozzá az építési vállalkozók is, kijelentve, hogy abban az esetben, ha az alap nem úgy készül el, nem vállalják a felelősséget, azt a javaslatot tettem, hogy a nagy gondot megtervezendő vasbetonszerelést helyezzék el legelőképpen a kupola pillérei és a tornyok alá. Foerk ezzel szemben a kupolapillérek és tornyok alá minden éron *píldázást* akart, amit azonban nem tartottam helyesnek, mert a píldázás, a cölöpözés számításra teljesen bizonytalan. Ezt a bizonytalanságot mi sem jellemzi jobban, mint az, hogy Foerk eleinte ezer darab négy méteres cölöpöt tartott szükségesnek, majd amikor meg tudta, hogy ez nyolcvanezer koronával drágítaná meg az építkezést, már csak ezer darab három mé-

teres cölöpöt akart leveretni. A bizottság idővel Foerk bizonytalanságát, elfogadta a javaslatomat azzal, hogy a kupola és a tornyok alatt szántott vasbetonszerelést alapozás készítené.

— Nemsokkal ezután egyszer meglekintettem a templom megindult alapozási munkálatait és meglekintve láttam, hogy az általam javasolt és a bizottság által elfogadott vasbetonszerelés helyett a betonpílda alján *rostélyszerű hengerelt vastartókat* helyeztek el. A látottakat azonnal bejelentettem Tóth Mihály főmérnöknek, körülítem vele, hogy az a javaslatomnak teljesen elhibázott megoldása és előre figyelmeztetem a bekövetkező hibákra, de éppen ezért egyúttal bejelentem, hogy a bizottsági tagságomról *lemondok és többet nem is vettem részt a bizottság ülésén*. Abban az időben a tornyok alapja még nem volt kész, ott tehát még lehetett volna segíteni. Azt, hogy nem segítettek rajta, csak az idő, tavasszal tudtam meg, amikor kerembe került a mérnöki hivatalban a templom keresztmetszele. Az újabb eseményekről közvetlen tudomásom nincsen, amit tudok, azt csak hallomásból tudom.

A hatásköri túllépés.

— Nem hiszem, hogy az alapozás módja ellen bejelentett tiltakozásomnak lenne írásbeli nyoma, mert Tóth Mihály főmérnök szerint a bizottságot csak a vállalkozók, illetve az építés ellenőrzésére küldötte ki a közgyűlés, nem pedig a tervek ellenőrzésére és az építkezés irányítására. Megjegyzéseimet így *hatásköri túllépésnek tekintették*, ami azután teljesen indokoltá tette elhatározásomat, mert felfogásom szerint *nemcsak a vállalkozót, hanem a tervezőt is ellenőrizni kell*. Ez ellen a legelőmeretebb építésznek sem lehet kifogása.

— Nekem egyébként még ma is az az impresszióm, hogy az egész templomról talán *nincs is sztatikai számítás*. Ilyen legalább sohasem láttam.

A hibás alapozás következményei.

Megkérdeztük ezután Tóbiás Lászlót, hogy a hibás alapozásnak lehetnek-e komolyabb, katasztrofális jellegű következményei?

— Azt az egyet bizonyosan merem állítani, hogy a *tornyak elhajolnak* — válaszolta határozottan —, komolyabb katasztrófa azonban csak akkor következhet be, ha az elhajló tornyok a főhajó falait is magukkal viszik, mert ebben az esetben a főhajóra *támaszkodó vasbetonboltozat megrepedhet, sőt le is omlhat*. Kíváncsi voltam, hogy a város egy megfelelő szakemberekből álló bizottsággal vizsgáltna meg a templomot — félremagyarázások elkerülése érdekében nem helyi szakértőkre gondoltam — és annak a bizottságnak kérné ki a véleményét. Elegendő lenne különben az is, ha a város egyedül Czákó Adolfot, a budapesti műegyetem szilárdásgtan tanárát kérné fel a templom megvizsgálására, mert Czákó Adolf ezen a téren országosan elismert szakértő.

Szeretnénk hinni, hogy Tóbiás László figyelmeztetése nem maradt pusztába kiáltott szó és a város tanácsa módot keres és talál arra, hogy a város közönségét végre valóban megnyugtathassa. Mert a templom főhajójának vasbeton boltozatán mindenki láthatja azt a hosszú repedést, amely nem tréfa és éppen ezért nem szabad, de nem is lehet a laikus közönség őszintén megérzésének lekicsinylésével elintézni.

Magyar László.

DOBAY JÓZSEF

ASZTALOSMESTER CSUKA UCCA 18. SZ.

**m ű i p a r i
butorüzeme**

280

Tervez és készít modern lakberendezéseket komplett, legfinomabb kivitelben. Intelligens fiukat tanoncul felvesz.

Két évi franciaországi tartózkodásomról hazatérve **francia nyelvórát adok.**

Megkeresés Postafiók 39.

278